

7.11.2025

YVV/2187/2025

Eduskunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

stv@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan etäkuulemisasiantuntijakutsu 30.10.2025 sekä pyyntö saada kirjallinen asiantuntijalausunto

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esitykseksi laiksi vammaispalvelulain 2 § muuttamisesta (HE 92/2025 vp.)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävänä on syrjinnän ehkäiseminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävistä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) ja ulkomaalaislaissa (301/2004).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi vammaispalvelulain 2 § muuttamisesta (HE 92/2025 vp). Hallituksen esityksessä ehdotetaan jo toistamiseen muutettavaksi vammaispalvelulain soveltamisalaa lisäämällä lain 2 §:ään elämänvaihetta koskeva säännös.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausui aikaisemmasta muutosehdotuksesta (HE 122/2024) valiokunnalle 4.11.2024 ja lausuntopalvelussa 23.6.2025 vastustaen sitä pitäen ehdotusta erityisesti ikääntyneinä vammautuvien henkilöiden yhdenvertaisuutta vaarantavana. Valtuutettu totesi, että kaikilla vammaisilla henkilöillä tulee olla yhdenvertainen oikeus ihmisarvon edellyttämään välttämättömään huolenpitoon syrjimättömästi kaikissa elämänvaiheissa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu arvio nyt käsiteltävänä olevaa ehdotusta **perustuslain 6 § 2 mom. syrjintäkiellon ja siitä johdetun yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon (YVL 8 §) ja erityisesti välillisen syrjinnän kiellon (YVL 13 §) sekä PL 19 § valossa.**

Perustuslain 6 § 2 momentissa kielletään ihmisten asettaminen erilaiseen asemaan muun muassa iän perusteella. Olennaista kiellon kannalta on, että eri asemaan asettamiselle tulisi olla hyväksyttävät perusteet. Perustuslain esitöiden ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perustelulle asetettavat vaatimukset ovat korkeat silloin, kun erotelu perustuu PL 6 § 2 mom. mainittuun henkilöön liittyvään syyhyn. Yhdenvertaisuuslailla täsmennetään sekä PL 6 § että kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä EU-oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosäätelyä sekä toteutetaan julkisen vallan velvoitetta turvata perusoikeuksen ja ihmisoikeuksien toteutuminen PL 22 § mukaisesti.

Valtuutetun kanta nyt ehdotettuun elämänvaiherajaukseen

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei pidä hyväksyttävänä elämänvaiherajauksen lisäämistä vammaispalvelulain soveltamisalapykälään.

Elämänvaiherajauksessa on kyse vammaisuuden käsitteen perusteettomasta rajaamisesta henkilön korkeaan ikään (vanhuus elämänvaiheena) perustuen. Rajaukselle esitetyt taloudellisiin näkökohtiin liittyvät syyt eivät ole hyväksyttävä peruste ikääntyneiden vammaisten erilaiselle kohtelulle.

Esite on ristiriidassa sekä Suomen sitovan YK:n vammaisyleissopimuksen sisällön ja oikeuksien kanssa sekä myös yleissopimusta valvovan CRPD-komitean Suomea koskevien kannanottojen ja ratkaisun kanssa.

YK:n vammaisyleissopimus (CRPD) ja sopimusta valvovan komitean kannanotot

Vammaisuuden laaja määritelmä, joka sisältyy kokonaisuudessaan voimassaolevan vammaispalvelulain 2 §:ään ja vastaa YK:n vammaisyleissopimuksen 1 artiklaa, ei mahdollista ikärajan tekemistä vammaispalveluiden saamiselle.

Vammaispalvelulain soveltamisalaa tulee ohjata Suomea sitova YK:n vammaisyleissopimus ja sen sisältämä vammaisuuden laaja määritelmä, perustuslain 19 §:ssä asetettu välttämättömien ja riittävien sosiaalipalveluiden taso sekä jokaiselle mahdollisimman tosiasiallisen yhdenvertaisen palvelutason saavuttaminen perustuslain 6 § ja 22 § mukaisesti.

CRPD-komitea katsoi syyskuussa 2025 Suomea koskevissa loppupäätelmissään, että elämänvaiherajauksen lisääminen vammaispalvelulakiin merkitsisi ikään

perustuvaa syrjintää ja olisi ristiriidassa yleissopimuksen 1 artiklaan sisältyvän vammaisuuden määritelmän kanssa. Perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat katsovat [tuoreissa lausunnoissaan](#) (Ojanen kohdat 14–16 ja Tuori s. 5) hallituksen esityksen yksiselitteisesti sivuttavan komitean kannanoton sekä virheellisesti katsovan komitean kannanottoa antaessaan jättäneen huomioimatta Suomen lainsäädännön kokonaisuuden.

Sama komitea on vuonna 2022 antanut Suomelle langettavan päätöksen (ks. S.K. v. Suomi 7.4.2022 ([CRPD/C/26/D/46/2018](#)) erityisesti kohdat 9.3 sekä 9.5–9.8) koskien kehitysvammaista henkilöä, joka oli hakenut henkilökohtaista apua voidakseen asua itsenäisesti. Hakemus oli hylätty kaikissa kansallisissa oikeusasteissa vedoten vammaispalvelulakiin sisältyvään voimavararajaukseen. Voimavararajaus rajaa henkilökohtaisen avun mahdolliseksi vain niille ihmisille, joilla on voimavarat määritellä itse avun sisältö ja toteutumistapa. Valittaja katsoi, että voimavararajaus on käytännössä syrjivä kehitysvammaisia kohtaan, ja esti häntä elämästä henkilökohtaisen avun turvin osana omassa kodissaan osana yhteisöä.

Komitea katsoi ratkaisussaan muun muassa, että Suomi ei ollut pystynyt osoittamaan, että valittajan artiklan 19 mukainen oikeus itsenäiseen elämään ja osallisuuteen yhteisössä olisi tosiasiaassa voitu tai aiottu toteuttaa jollakin toisella palvelulla. Niinpä hänen henkilökohtaisen avun hakemuksensa hylkääminen oli käytännössä johtanut siihen, että hän ei saanut palvelua, joka olisi tukenut hänen elämistään osana yhteisöä. Siksi komitea katsoi, että Suomi on paitsi loukannut kyseistä artiklaa, myös soveltanut käytännössä välillisesti syrjivää järjestelmää epäonnistuneen käytännössä turvaamaan vammaiselle henkilölle sopimuksen mukaisen palvelutason näennäisestä yhdenvertaisuudesta huolimatta.¹

Valtuutettu katsoo, että vaikka komitean ratkaisu koskee nimenomaan henkilökohtaista apua yksittäiselle ihmiselle konkreettisessa yksittäisessä tapauksessa, siinä esille nostetut sopimusvelvoitteet ja periaatteet koskevat yhtä lailla myös lainsäätäjää sekä kaiken tyyppisiä vammaispalveluita ja etuuksia.

¹ Tiivistelmä komitean ratkaisusta on luettavissa [Ihmisoikeuskeskuksen sivuilta](#).

Elämänvaiherajauksen arviointi ikäsyryjinnän näkökulmasta

Syrjinnän kieltö sisältää sekä välittömän että välillisen syrjinnän. Syrjintä on välillistä, jos näennäisen yhdenvertainen sääntöä, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että nyt lakiin esitettävä elämänvaiherajaus on sellainen sääntö, joka tosiasialla saattaa asettaa ikääntyneet vammaisiksi katsottavat henkilöt ikänsä vuoksi muita vammaisiksi katsottavia henkilöitä epäedullisempaan asemaan. Hallituksen esityksestä ilmenee, että elämänvaiherajaus on neutraalista sanamuodostaan huolimatta tarkoitettu nimenomaan ikääntyneiden vammaisten henkilöiden palvelujen rajaamiseen.

Vammaispalvelulain toimeenpano

Voimassaoleva vammaispalvelulaki tulee jo rajaamaan osan iäkkäistä vammaisista kotihoidon ja sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumisen tuen piiriin silloin kun nämä palvelut ovat kyseiselle vammaiselle henkilölle sopivia ja riittäviä. Siksi valtuutettu ei pidä perusteltuna ikään tai sitä kuvaavaan elämänvaiheeseen perustuvia rajauksia.

Olennaista on, että vammaispalveluiden tulee olla sellaisten kaiken ikäisten vammaisten henkilöiden saatavissa, joilla on niihin yksilöllisesti arvioituna tarve ja joiden palveluntarpeeseen ei pystytä vastaamaan ensisijaisten lakien perusteella. Useat vammaispalvelut, kuten esimerkiksi liikkumisen tuki sekä oikeus henkilökoh- taiseen apuun ovat äärimmäisen olennaisia kaikenikäisten vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumiseksi, jotta he voivat elää jokapäi- väistä elämää ihmisarvoisesti ja onnellisesti myös käytännössä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää suurena riskinä sitä, että elämänvaiherajauksen perusteella ikääntyneet vammaiset henkilöt jäävät kustannussyistä vammaispalve- luiden ulkopuolelle ja osalle väistämättä nykytasolla riittämättömien sosiaalihuoltolain palveluiden piiriin tai jopa kokonaan myös sosiaalihuoltolain mukaisten pal- veluiden ulkopuolelle. Tämä tulee mitä suurimmalla todennäköisyydellä johta- maan siihen, että ikääntyneiden vammaisten ihmisten perustuslaillisia oikeuksia rikotaan (PL 6 § ja 19 § 1 ja 3 momentit).

Olennaista olisikin riittävien resurssien kohdentaminen vammaispalveluille henkilöiden tarpeisiin vastaamalla.

Mikäli esityksen mukainen elämänvaiherajaus tulisi hyväksytyksi, on eduskunnan hallituksen esityksen 122/2024 toimeenpanoon liittyvä edellytys uuden vammaispalvelulain soveltamisalasäännöksen seurannasta entistä tärkeämpää. Valtuutettu esittää, että valiokunta esittäisi vastaavanlaista seurantaa erityisesti ikääntyneiden vammaisten henkilöiden palveluiden toteutumisen osalta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu	Rainer Hiltunen
----------------------------	-----------------

Erityisasiantuntija	Elli Björkberg
---------------------	----------------

